

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed

**Registratie van toevalsvondsten in het voormalige minderbroeder-
klooster in de Boomgaardstraat 12
(Maaseik, Prov. Limburg)**

Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed

Brussel 2015

COLOFON

Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed

Een uitgave van Onroerend Erfgoed

Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid,

Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Published by the Flanders Heritage Agency

Scientific Institution of the Flemish Government,

Policy area Town and Country Planning, Housing Policy and Immovable Heritage

Verantwoordelijke uitgever: S. Vanblaere

Onroerend Erfgoed

Phoenixgebouw

Koning Albert II-laan 19 bus 5, B-1210 Brussel

tel.: +32(0)2 553 16 50, fax: +32(0)2 553 16 55

info@onroerenderfgoed.be

www.onroerenderfgoed.be

Dit werk wordt beschikbaar gemaakt onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding-GelijkDelen 3.0 Unported. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/> om een kopie te zien van de licentie of stuur een brief naar Creative Commons, 444 Castro Street, Suite 900, Mountain View, California, 94041, USA.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported License.

To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/> or send a letter to Creative Commons, 444 Castro Street, Suite 900, Mountain View, California, 94041, USA.

ISSN 1371-4678

D/2015/6024/19

**Registratie van toevalsvondsten in het voormalige
minderbroederklooster in de Boomgaardstraat 12, te
Maaseik (Prov. Limburg)**

Rapportage	Geert Vynckier, OE
Terreinwerk	Michel Hayen, OE Michel Mulleners, OE Rudi Roosen, OE Jurgen Staf, OE Joseph Wijnants, OE Geert Vynckier, OE
Tekenwerk	André Detloff, OE Alex Dallemagne, OE
Opmetingen	Johan Van Laecke, OE
Fotografie	Kris Vandevorst, OE Geert Vynckier, OE
Materiaaldeterminatie	Koen De Groote, OE Geert Vynckier, OE Sara Watzeels, OE

Dit rapport kwam tot stand in samenwerking met de volgende partners:

- Stad Maaseik

-Group Monument: Monument Vandekerckhove

-Architectenburo Erik Martens & Partners, Heirweg 12A, 3680 Maaseik

**Maaseik, Boomgaardstraat 12
MA13BO en MA14BO**

Administratieve fiche van het project

Uitvoerder (bedrijf, instelling, privépersoon)	Agentschap Onroerend Erfgoed
Naam vergunninghouder machtiging	Geert Vynckier
Beheer en plaats van geregistreerde data en opgravingsdocumentatie	Depot – OE – Jekerstraat 10 – 3700 Tongeren
Beheer en plaats van vondsten en monsters	Depot – OE – Jekerstraat 10 – 3700 Tongeren
Dossiernummer	2013/011 en 2014/26
Site-naam	Ma13BO en MA14BO
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, plaats)	Limburg – Maaseik – Maaseik – Boomgaardstraat 12
Kadasterperceel (gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s))	Maaseik, Afdeling 1, sectie e, perceel 811B
Lambert coördinaten 1972	X: 249550 en Y: 199180
Begin- en einddatum van uitvoering van het onderzoek	28-30/01/2013 – 07-08/02/2013 en 22-23/01/2014
Relaties	Centrale Archeologisch Inventaris: ID 162394 Inventaris Bouwkundig Erfgoed: ID 86118
Trefwoorden	Limburg – Maaseik Nieuwe tijd - 17de eeuw - 18de eeuw Nieuwste tijd - 19de eeuw – 20ste eeuw Archeologische objecten – bouwelementen – bouwmaterialen - aardewerk–menselijk botmateriaal Archeologische sporen en uitgravingen – cultuurlagen - funderingslagen – nivelleringslagen – puinlagen- gebouwplattegronden Gebouwen en structuren – onderwijsgebouwen - secundaire onderwijsgebouwen - internaten – kunstacademie Gebouwen en structuren – religieuze gebouwen en structuren - kloosters - kloosterkerken Toevalsvondst
Administratief toezicht	agentschap Onroerend Erfgoed Steven Mortier

Inhoudsopgave

1. Inleiding	9
1.1 AANLEIDING EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK	9
1.2 DANKWOORD	11
2. Topografie en situering van de opgraving	12
3. Historische en cartografische schets van het onderzochte perceel	14
3.1 HISTORISCHE SCHETS	14
3.2 CARTOGRAFISCHE SCHETS	15
4. Resultaten van het archeologisch onderzoek	19
4.1 INLEIDING EN WERKWIJZE ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK	19
4.2 DE ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN HET ARCHEOLOGISCH MATERIAAL	22
4.2.1 <i>Restanten van muren behorende tot de kelders en de gebouwen</i>	22
4.2.2 <i>Opvullingslagen en het archeologisch materiaal</i>	29
4.3 FASERING VAN DE SPOREN	33
5. Besluit	36
6. Bibliografie	37
7. Bijlagen (op CD)	38
7.1 SPORENLIJST	
7.2 FOTO-INVENTARIS	
7.3 FOTO'S	
7.4 PLANNENLIJST	
7.5 VONDSTENLIJST	

Figuren

Fig.1 Topografische kaart met aanduiding van de site .	%
Fig.2 Kadasterkaart met aanduiding van de site.	%
Fig.3 Ligging van Maaseik en de site op het DHM.	1&
Fig.4 Bodemkaart met aanduiding van de site.	13
Fig.5 Kaart van de CAI met de nabijgelegen vindplaatsen/opgravingen.	13
Fig.6 Postkaart uit 1921 met de Boomgaardstraat en het Ursulinen klooster.	14
Fig.7 De oudste kaart van Maaseik uit 1672 met het klooster duidelijk zichtbaar.	15
Fig.8 Detail van het klooster op de oudste kaart van Maaseik uit 1672.	15
Fig.9 Kopergravure van R. le Loup (1708-1770) met de kloosterkerk.	16
Fig.10 Het klooster en de kerk op de kaart van Graaf de Ferraris uit 1771-1778.	17
Fig.11 Het klooster en de kerk op de Atlas der Buurtwegen uit 1841.	17
Fig.12 Het klooster en de kerk op het gereduceerd kadaster uit 1848-1854.	18
Fig.13 Het klooster en de kerk op de kaart van Vandermaelen.	18
Fig.14 Ligging van de werkputten ten opzichte van het kadasterplan.	19
Fig.15 Het opschonen van vlak 1 in werkput 1.	20
Fig.16 Het opschonen van vlak 2 in werkput 1.	20
Fig.17 De kiezellaag onder de funderingen van de keldermuren.	20
Fig.18 Het opschonen van vlak 1 in werkput 2.	21
Fig.19 Overzichtsplattegrond van de aanwezige sporen in werkput 1, vlak 1.	22
Fig.20 Overzicht van de aanwezige sporen in werkput 1, vlak 1.	22
Fig.21 Overzichtsplattegrond van de aanwezige sporen in werkput 1, vlak 2.	23
Fig.22 Overzicht van de aanwezige sporen in werkput 1, vlak 2.	23
Fig.23 Overzichtsplattegrond van de aanwezige sporen in werkput 2, vlak 1.	24
Fig.24 Overzicht van de aanwezige sporen in werkput 2.	24
Fig.25 De funderingen en vloeren werden opgebouwd op de onderliggende kiezellaag.	25
Fig.26 De westelijke fundering van de kerk in werkput 2.	25
Fig.27 Werkput 1, noordprofiel: S8, S13 en S15.	26
Fig.28 Werkput 1, detail van S 13.	26
Fig.29 Werkput 2: de noord- zuid lopende muur in Maastrichtersteen.	26

Fig.30 <i>Werkput 1: Vlak 2: De muur(fundering) S20, noordelijk deel.</i>	26
Fig.31. <i>Werkput 1: Vlak 2: De muur(fundering) S20, zuidelijk deel.</i>	26
Fig.32 <i>Een van de bakstenen vloeren in werkput 1, vlak 2.</i>	27
Fig.33 <i>Fundering opgebouwd met brokstukken baksteen werkput 1, vlak 1.</i>	27
Fig.34 <i>Restanten van de roze mortel op een muur in Maastrichtersteen.</i>	28
Fig.35 <i>De bakstenen oost-west fundering in werkput 2.</i>	28
Fig.36 <i>De nieuwe noordelijke fundering in Maastrichtersteen.</i>	28
Fig.37 <i>Eén van de kraagstenen op de eerste verdieping.</i>	28
Fig.38 <i>De nieuwe zuidelijke fundering in Maastrichtersteen.</i>	28
Fig.39 <i>De nieuwe zuidelijke fundering in Maastrichtersteen in werkput 2.</i>	29
Fig.40 <i>Werkput 1: het oostprofiel.</i>	29
Fig. 41 <i>Detail van het oostprofiel en S2.</i>	30
Fig. 42 <i>Tegelfragmenten uit spoor 12.</i>	31
Fig. 43 <i>Het aardewerk uit S1.</i>	31
Fig. 44 <i>Werkput 2: het zuidprofiel.</i>	32
Fig. 45 <i>Werkput 2: het westprofiel.</i>	32
Fig. 46 <i>Werkput 2: het zuid- en westprofiel.</i>	32
Fig. 47 <i>Fasering van de muur- en funderingsresten: fase 1.</i>	33
Fig. 48 <i>Zicht op de noordelijke fundering van de kelder en de westelijke</i>	34
Fig. 49 <i>De aanzet van het tongewelf.</i>	34
Fig. 50 <i>Fasering van de muur- en funderingsresten: fase 2.</i>	35
Fig. 51 <i>Fasering van de muur- en funderingsresten: fase 3.</i>	35
Fig. 52 <i>De nieuw gecreëerde deuropening aan de zuidzijde van put 2.</i>	36

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK

Op 8 januari 2013 liep bij het agentschap Onroerend Erfgoed het bericht binnen dat er te Maaseik in de Boomgaardstraat 12, tijdens graafwerken in een kelder, skeletresten werden aangetroffen. Het betrof graafwerken uitgevoerd door Monument Vandekerckhove¹ in het kader van het restaureren en herinrichten van de stedelijke muziekacademie. Er werden in het gebouw, gelegen op het perceel, Maaseik, Afdeling 1, sectie E, perceel 811E, kelderverdiepingswerken uitgevoerd (fig. 1 en 2). Diezelfde dag werd nog een bezoek gebracht aan de site en werd overeengekomen met de architect² en de aannemer om het ganse vlak van de kelder met de hand te laten verdiepen tot een overeengekomen niveau. Tijdens een overleg met al de betrokken partijen werd afgesproken dat het volledige vlak, de vrijgekomen muren, muurfunderingen, profielen en eventuele graven zouden worden opgeschoond op 28 tot 30 januari. Later zou het niveau nog tweemaal verlaagd worden tot het niveau bereikt werd dat nodig was om de nieuwe betonvloer aan te leggen. Het tweede vlak werd opgeschoond en geregistreerd van 7 februari tot 8 februari. Het derde vlak leverde geen nieuwe sporen op en er werd afgezien van een verdere registratie. Met de bouwheer, architect en aannemer werd afgesproken dat nieuwe vondsten bij het verder afwerken van de liftkoker aansluitend bij deze kelder eveneens direct zouden gemeld worden aan het agentschap. Het terrein werd vrijgegeven op 13 februari 2013.

Een nieuwe vondstmelding op dezelfde bouwwerf gebeurde op 21 januari 2014 en werd aan Ingrid Vanderhoydonck³ gemeld. Het betrof enkele skeletfragmenten en een muurfragment in de aangrenzende kelder. Na de nodige administratieve geplogenheden werd deze registratie uitgevoerd op 22 en 23 februari 2014. Het terrein werd vrijgegeven op 23 januari 2014. Aangezien deze kelder verder zou worden uitgegraven werd er een controle bezoek gebracht aan de uitgegraven kelder op 31 januari 2014. Door de gevaarlijke situatie in de bouwput werden alleen enkele foto's genomen ter bijkomende documentatie.

Het opgravingswerk werd uitgevoerd door één archeoloog en vier arbeiders. Het tekenwerk werd verricht door een tekenaar-graficus en de meetpunten en enkele muren werden uitgezet en opgemeten door een landmeter-expert, allen werkzaam bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

¹ Group Monument met projectleider Robrecht Vanhagendoren.

² Dhr. Erik Martens.

³ erfgoedconsulent, agentschap Onroerend Erfgoed Limburg.

FIG. 1 Topografische kaart met aanduiding van de site (© AGIV).

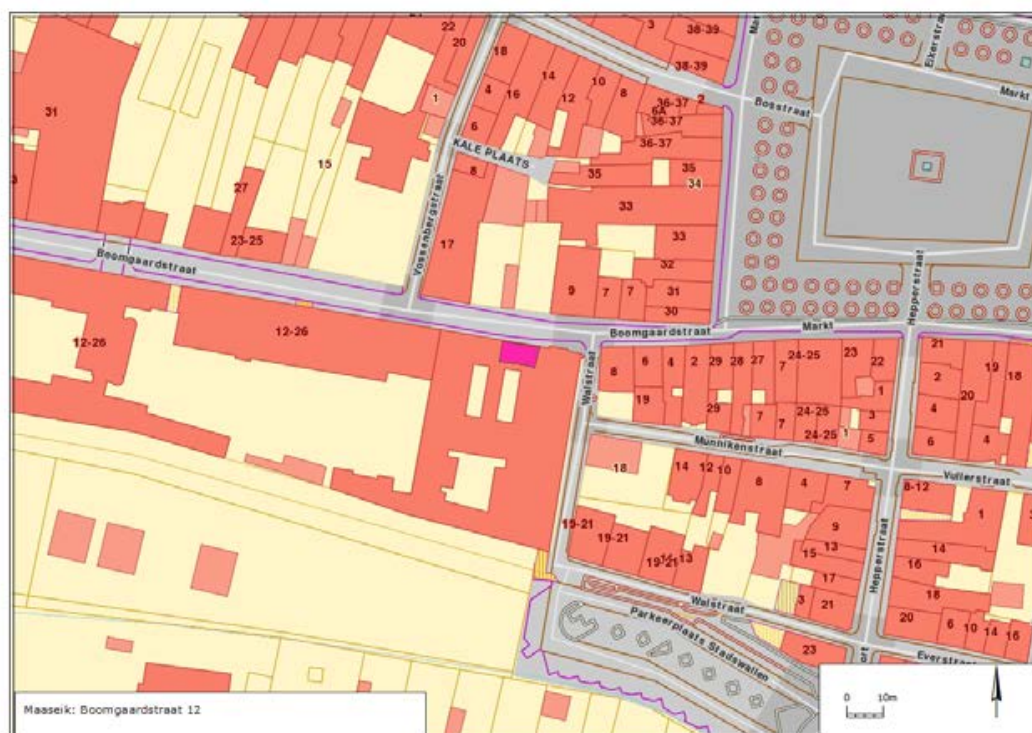

FIG. 2 Kadasterkaart met aanduiding van de site (© AGIV).

1.2 DANKWOORD

Veel dank gaat naar de Group Monument Vandekerkhove, Dhr. R. Vanhagendoren, projectleider en J. Michielsen, assistent projectleider, beiden van Bouwonderneming Fr. Goedleven NV en zijn werknemers voor de logistieke steun en allerhande hulp die zij ons bezorgden tijdens de opgraving. Ook Dhr. E. Martens, architect, die ons de nodige tijd gaf om de opgraving tot een goed einde te brengen en ons allerhande informatie doorgaf willen we bedanken.

Onze dank gaat ook uit naar de collega's van het agentschap Onroerend Erfgoed: dank aan Koen De Groote, voor de vondstendeterminatie, Sara Watzeels voor het bekijken van de menselijke skeletresten, Johan Van Laecke voor zijn meetwerk en het digitaliseren van de plannen, aan André Detloff en Alex Dallemagne voor het tekenwerk, aan de arbeiders Michel Hayen, Michel Mulleners, Rudi Roosen, Jurgen Staf en Joseph Wijnants, die op het terrein werkzaam waren. Tevens konden we zoals steeds rekenen op Kris Vandevorst voor de professionele foto's, op Ingrid In 't Ven voor aanvullende bibliografische referenties en op Nele Van Gemert voor het vervaardigen van de omslag. Steven Mortier, Werner Wouters en Ingrid Vanderhoydonck van de afdeling beheer van het agentschap Onroerend Erfgoed leverden belangrijke administratieve ondersteuning en toonden de nodige interesse voor het project.

Als laatste wil ik de stadsarcheoloog van Maaseik, Anja Neskens en haar medewerker Francis Borkelmans bedanken voor de belangstelling en aandacht voor het project en de welkome ondersteuning.

2. Topografie en situering van de opgraving

Maaseik ligt in de nauwe vallei op de linkeroever van de Maas aan de rand van het Kempens laagplateau. De stad ligt op een uitloper van een terras dat zich tussen twee oude Maasmeanders bevindt (fig. 3). In het zuiden zorgt de Tapbeek en in het noorden de Bosbeek (of Oeter) voor de afwatering van het gebied richting Maas. De onderliggende bodems bestaan vooral uit matig natte (Ldp) tot natte zandleembodems (Lep) zonder profiel met in de diepte grover wordende sedimenten (y) (fig. 4).

Het onderzochte terrein bevindt zich in de kelders van het voormalige minderbroederklooster, net ten oosten van de aanpalende Minderbroederkerk aan de zijde van de Boomgaardstraat (nr. 12). Dit klooster, dat later in handen kwam van de ursulinen, die er een internaat en school in oprichtten, lag vlakbij de Heppespoort, die deel uitmaakte van de laatmiddeleeuwse stadsomwalling van Maaseik. In de onmiddellijke omgeving (fig. 5) werden eind vorige eeuw bij grondwerken enkele waterputten aangetroffen die dateren van de 16de tot de 19de eeuw⁴.

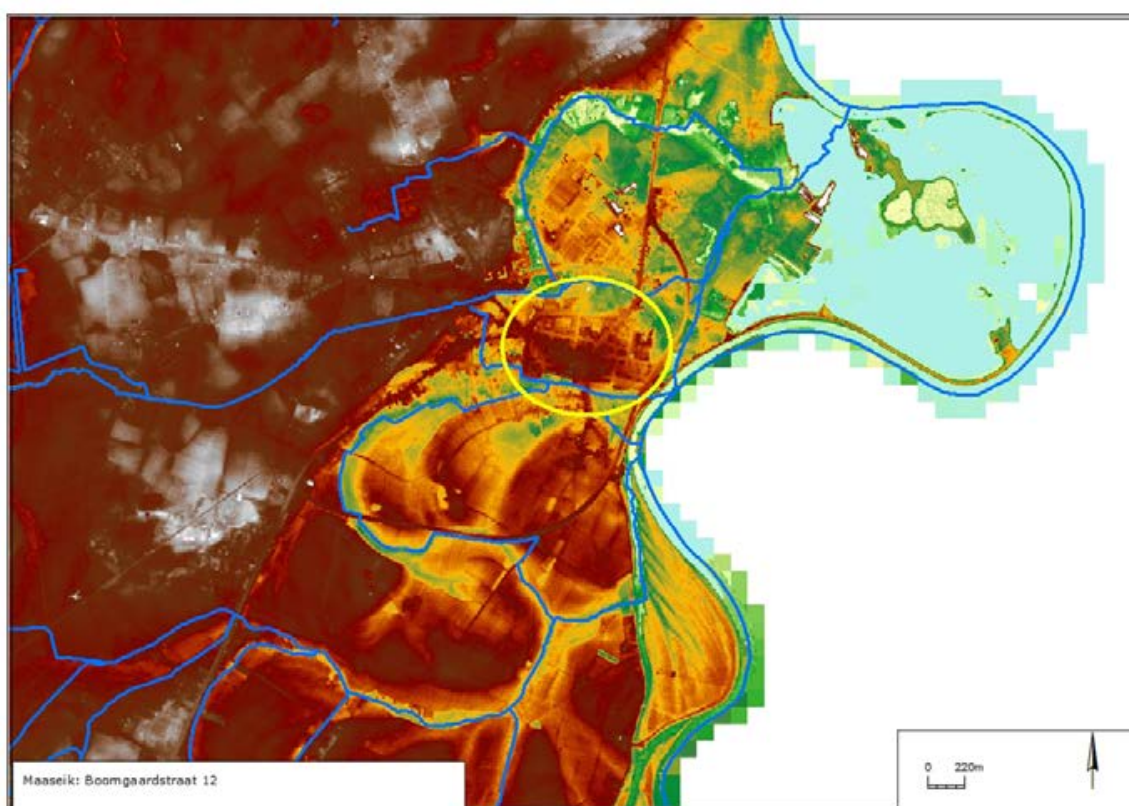

FIG. 3 Ligging van Maaseik en de site op het DHM (© AGIV).

⁴ Heymans 1988; Heymans 1997.

3. Historische en cartografische schets van het onderzochte perceel

3.1 HISTORISCHE SCHETS

Het deel van de stad waar het minderbroederklooster/ ursulinenklooster (fig. 6) zich bevindt, kende een lange geschiedenis. Toen Maaseik (*nova villa de Eke*)⁵ zich in het midden van de 13de eeuw ontwikkelde tot een belangrijk handelscentrum met omwalling, werd in het zuidwesten van de stad de grafelijke burcht opgericht, die via de Boomgaardstraat (vroegere Grevenstraat) verbonden was met de Markt. De vestiging van minderbroeders in Maaseik klimt op tot 1626 toen zij interesse toonden om zich te vestigen naast de andere kloosterorden⁶ in de bloeiende stad Maaseik. In 1627 kochten zij een huis met hof op de hoek van de Boomgaardstraat met het Walstraatje, waar ze een voorlopige kapel oprichtten. In 1637, na het aankopen van de omliggende panden begon de bouw van de kerk toegewijd aan Sint-Bonaventura, die in 1644 werd ingezegend.

Na het verbeurd verklaren van het kloostercomplex door de Franse bezetters verlieten de minderbroeders in 1797 het complex en werd de kerk parochiekerk. De kloostergebouwen werden in 1835 door E.H. Severijns aangekocht en twee jaar later trokken de ursulinen in het klooster in en stichtten er een school en pensionaat. In 1841 komt de kerk terug in handen van de ursulinen die de kerk verkleinden, er enkele verbouwingswerken uitvoerden en de vloer in het afgesplitste gedeelte verbouwden. In 1882 werd de 17de-eeuwse straatvleugel van het klooster, de vleugel waar de grondwerken en de registratie gebeurden, grotendeels afgebroken en vernieuwd⁷. Nog voor W.O.II startten de ursulinen met een middelbare beroepsschool, die later omgevormd tot Technisch Instituut Sint-Ursula, met ernaast een vrije humaniora voor meisjes. Het klooster werd opgeheven in 1988 en de verlaten gebouwen werden tussen 1993 en 2002 gerestaureerd en heringericht als stedelijke muziekschool.

FIG. 6 Postkaart uit 1921 met de Boomgaardstraat en het ursulinen klooster (© www.delcampe.net).

⁵ Gerits 1989, 151.

⁶ Gerits 1989, 162.

⁷ Glaudemans *et al.* 1992, 7-9 en 28.

3.2 CARTOGRAFISCHE SCHETS⁸

De oudste kaart van Maaseik, waarop het minderbroederklooster afgebeeld staat, dateert uit 1672⁹. Het klooster is hierop duidelijk te herkennen (fig. 7 en 8)¹⁰. Het betreft een gesloten complex in het oosten begrensd door de kerk en in het westen afgesloten door de tuinmuur, die langs De Steeg liep¹¹. De ingang van het klooster is duidelijk te zien naast de grote ingangspoort van de kerk. De twee binnenkoeren zijn goed te herkennen en het complex loopt duidelijk tot tegen de omwallingsmuur van de stad.

FIG. 7 De oudste kaart van Maaseik uit 1672 met het klooster duidelijk zichtbaar rechts van de Markt (© Museactron, Maaseik).

FIG. 8 Detail van het klooster op de oudste kaart van Maaseik uit 1672 (detailtekening uit Glaudemans et al. 1992, 11).

⁸ Glaudemans et al. 1992, 10.

⁹ Schilderij "De Stadt Maeseick gefortificert door den Koning van Vrancrick 1672", volgens het stelsel van S. de Vauban.

¹⁰ Gerits 1989, 159.

¹¹ deze steeg zal later verdwijnen bij de verdere uitbouw van het klooster en de latere school.

Een zicht op de stad Maaseik vanaf de Maas, een kopergravure uit de 18de eeuw naar een verloren tekening van R. le Loup, laat ons duidelijk de kloosterkerk zien met de aanpalende gebouwen en muren (fig. 9). Blijkbaar was er aan de westzijde van het klooster en de binnenkoeren al bijgebouwd. Welke gebouwen dit juist zijn is moeilijk te achterhalen.

De kaart van Graaf de Ferraris uit 1771-1778 (fig. 10), die niet altijd heel precies is in de weergave van de gebouwen, geeft ons geen nieuwe informatie over het hier besproken perceel. Naast de kerk is er slechts één binnenkoer te zien en is de achterbouw naar de omwalling toe smaller dan het voorste deel. Ten westen van het klooster is er een tuin met plantsoenen aanwezig die ommuurd zijn net zoals bij voorgaande kaart. Het pad “De Steeg” is nog aanwezig. In de Atlas der buurtwegen uit 1841 krijgen we de indruk dat de gebouwen zich hebben uitgebreid in westelijke richting en dat ze, zeker aan de straatzijde, smaller zijn geworden (fig. 11). Het grondplan in de Atlas der buurtwegen lijkt identiek aan het huidige grondplan. De Steeg lijkt echter verdwenen – is alleen nog zichtbaar als stippellijn- en opgenomen in het volledige blok dat nu leeg en volledig ommuurd is. Het gereduceerde kadaster uit 1845-1855 (fig. 12) vertoont dezelfde situatie, net als de Vandermaelenkaart uit 1846-1854 (fig. 13).

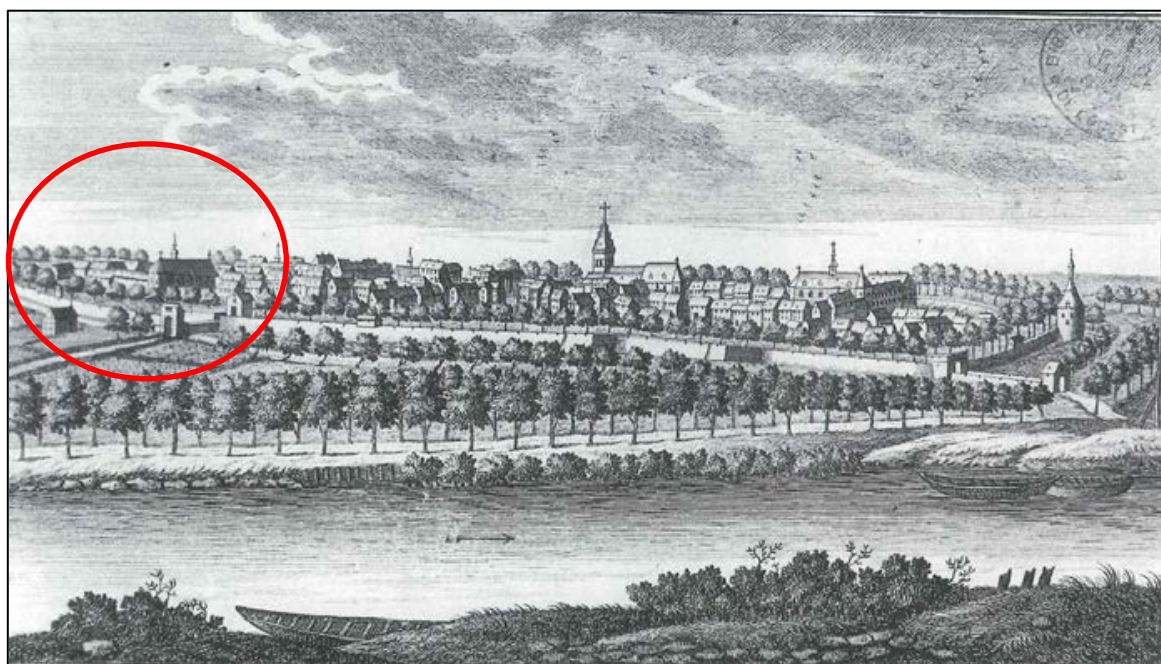

FIG. 9 Kopergravure van R. le Loup (1708-1770) met de kloosterkerk en de aanpalende gebouwen. (Uit: Gerits 1989, 153).

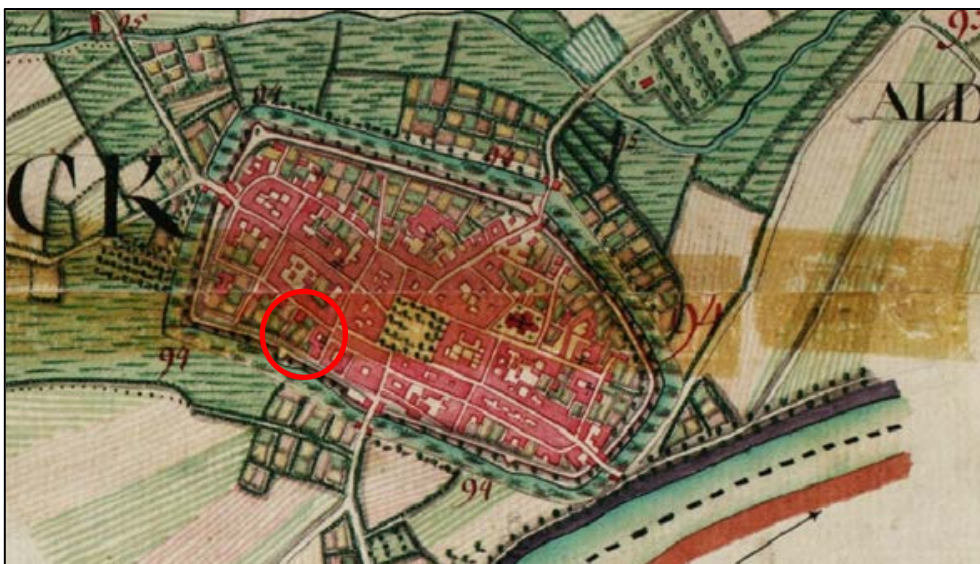

FIG. 10 Het klooster en de kerk op de kaart van Graaf de Ferraris uit 1771-1778: kaart 207 (© NGI).

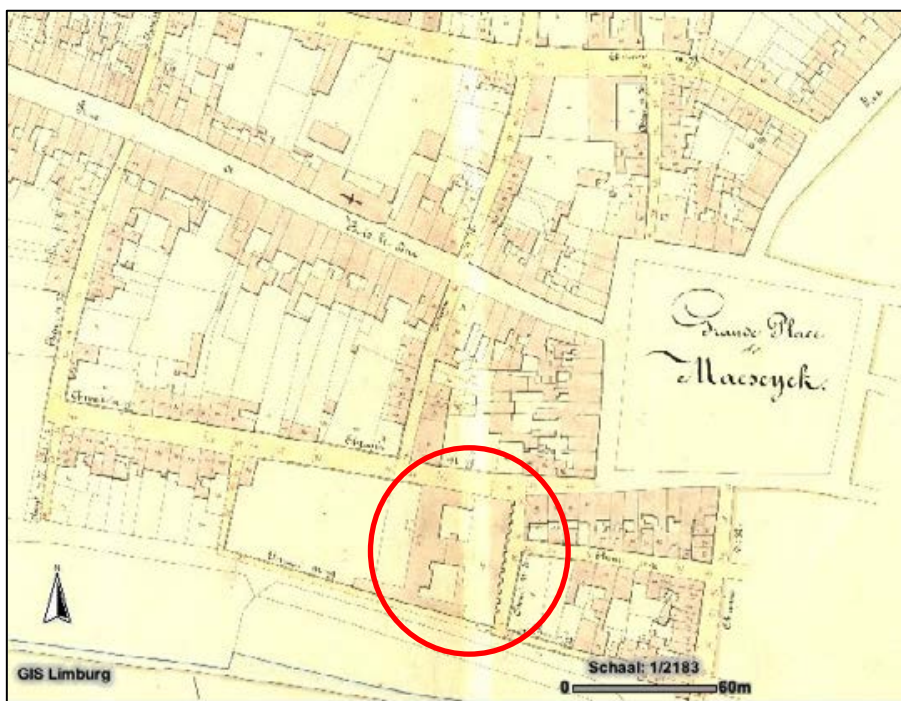

FIG. 11 Het klooster en de kerk op de Atlas der Buurtwegen uit 1841: Maaseik, PD 16 (© GIS. Limburg).

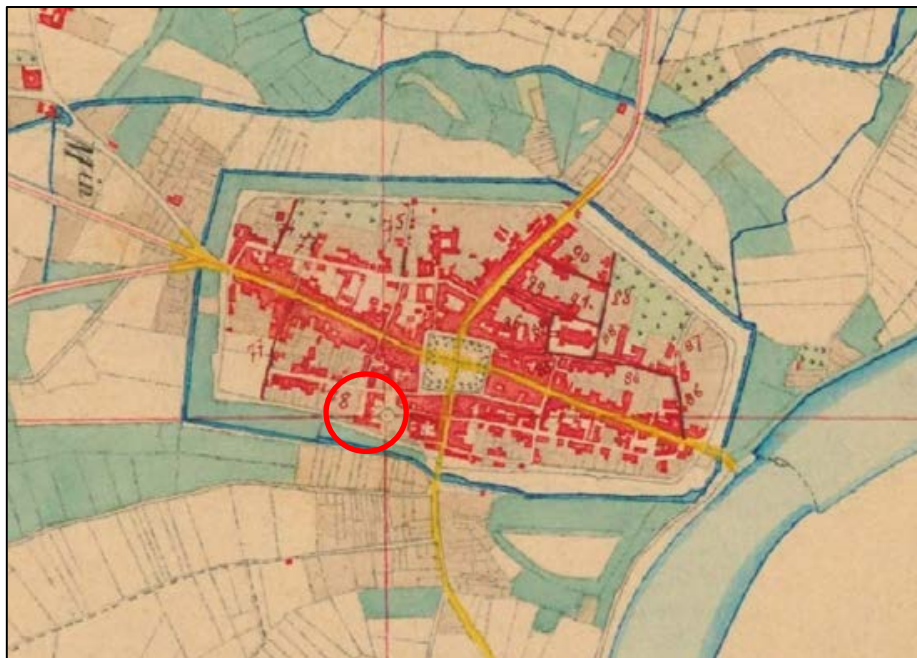

FIG. 12 Het klooster en de kerk op het gereduceerd kadaster uit 1848-1854 (© NGI).

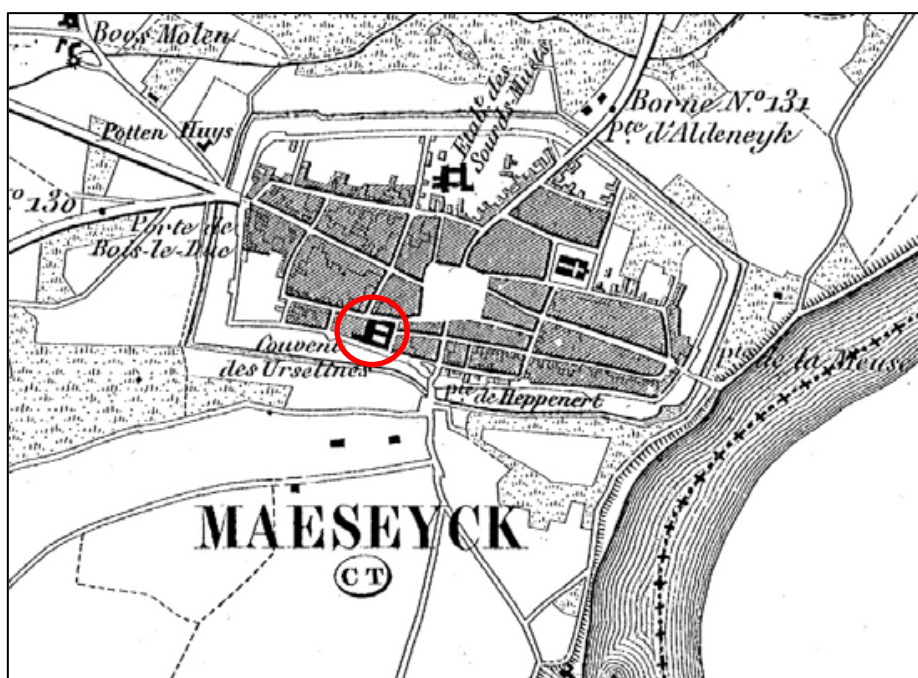

FIG. 13 Het klooster en de kerk op de kaart van Vandermaelen (© KBR).

4. Resultaten van het archeologisch onderzoek

4.1 INLEIDING EN WERKWIJZE ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK (FIG.14)

Na het uitgraven van de kelder bij de eerste interventie (fig. 14, werkput 1) tot op een overeengekomen diepte werden het eerste grondvlak, de oude keldermuren en de profielen volledig geregistreerd (fig. 15). Na enkele boringen werd besloten om in totaal maximum drie aanlegvlakken te bestuderen omdat op een bepaalde diepte door het raken van grove sedimenten (grind en zand) niet verder kon geboord worden.

Het tweede vlak werd eveneens manueel uitgegraven door de aannemer op aanwijzen van de archeoloog (fig. 16). Dit tweede vlak lag 40 tot 50 cm dieper en werd in omvang beperkt gehouden wegens de instabiliteit van het oostelijke en westelijke profiel. Na het registreren van dit tweede vlak werd er opnieuw dieper gegraven. 30 cm dieper onder vlak 2, in het derde vlak, waren eens op de kiezellaag, alle sporen en structuren afwezig. (fig. 17).

Slechts enkele vondsten en bakstenen werden ingezameld in werkput 1. Ook de verspreide of bijeen verzamelde skeletresten werden gerecupereerd. In een paar houtskoolrijke kuilen en lagen werden grondstalen genomen om later uit te zeven op zoek naar kleine botresten en eventuele zaden en vruchten.

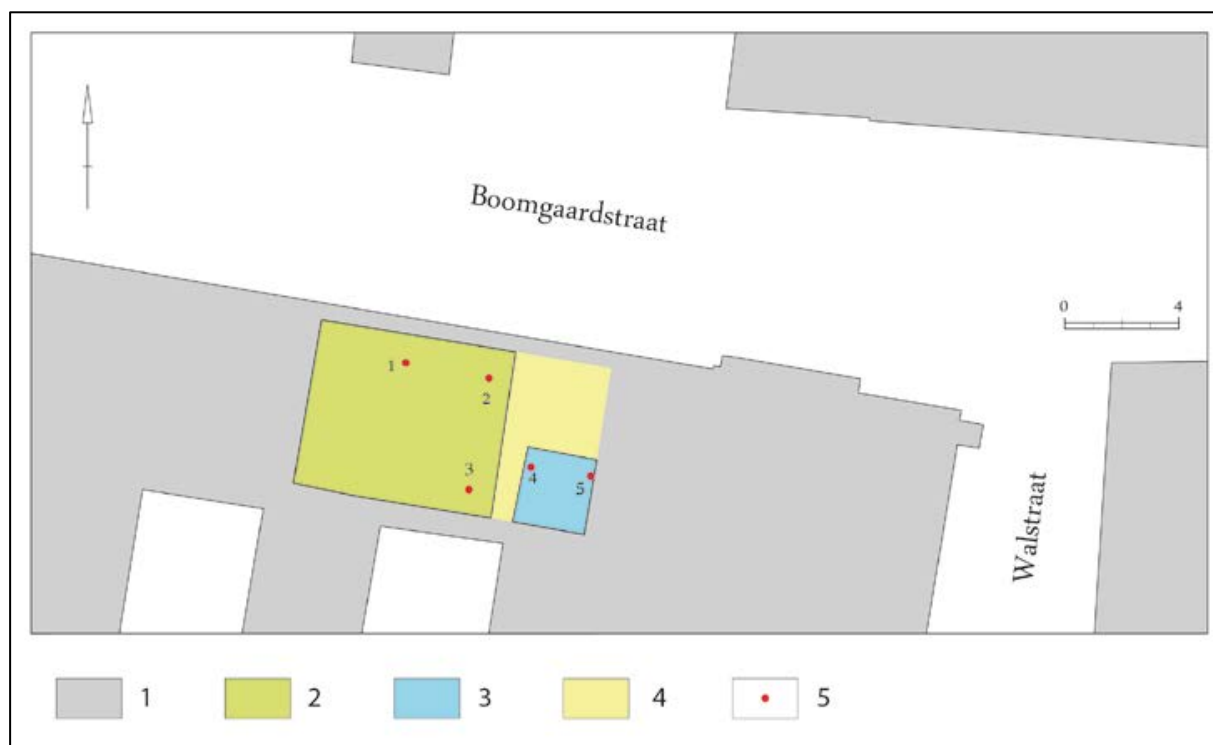

FIG. 14 Ligging van de werkputten ten opzichte van het kadasterplan: 1: gebouwen; 2: werkput 1; 3: werkput 2; 4: niet opgegraven gedeelte; 5: meetpunten (tekening André Detloff, OE).

FIG. 15 *Het opschonen van vlak 1 in werkput 1.*

FIG. 16 *Het opschonen van vlak 2 in werkput 1.*

FIG. 17 *De kiezellaag onder de funderingen van de keldermuren.*

De tweede interventie (fig. 14, werkput 2) in de ruimte ten oosten van werkput 1, gebeurde op 22 en 23 januari 2014. Tijdens deze graafwerken kwamen er wederom enkele menselijke botten en muurfunderingen tevoorschijn. Ook hier werd het vrijgekomen vlak en de profielen opgeschoond (fig. 18). Er werd geen tweede werkvlak aangelegd wegens de precaire toestand in deze werkput.

FIG. 18 *Het opschonen van vlak 1 in werkput 2.*

4.2 DE ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN HET ARCHEOLOGISCH MATERIAAL

De archeologische sporen verspreid over beide werkputten worden hier samen besproken om zo een beter inzicht te krijgen in de verschillende faseringen van de oude kelder(s) en muurresten onder het huidige gebouw en de opvullingen ervan.

4.2.1 Restanten van muren behorende tot de kelders en de gebouwen

In werkput 1 en 2 werden meerdere muren aangetroffen opgebouwd in Maastrichtersteen en baksteen (fig. 19, fig. 20, fig. 21, fig. 22, fig. 23 en fig. 24). Sommige hiervan werden deels vernield bij latere verbouwingen en zijn ofwel als restant van een opgaande muur of als fundering te herkennen. Al deze muren waren gefundeerd op de onderliggende kiezellaag (fig. 25).

FIG. 19 Overzichtsplattegrond van de aanwezige sporen in werkput 1, vlak 1.

FIG. 20 Overzicht van de aanwezige sporen in werkput 1, vlak 1.

FIG. 21 Overzichtsplattegrond van de aanwezige sporen in werkput 1, vlak 2.

FIG. 22 Overzicht van de aanwezige sporen in werkput 1, vlak 2.

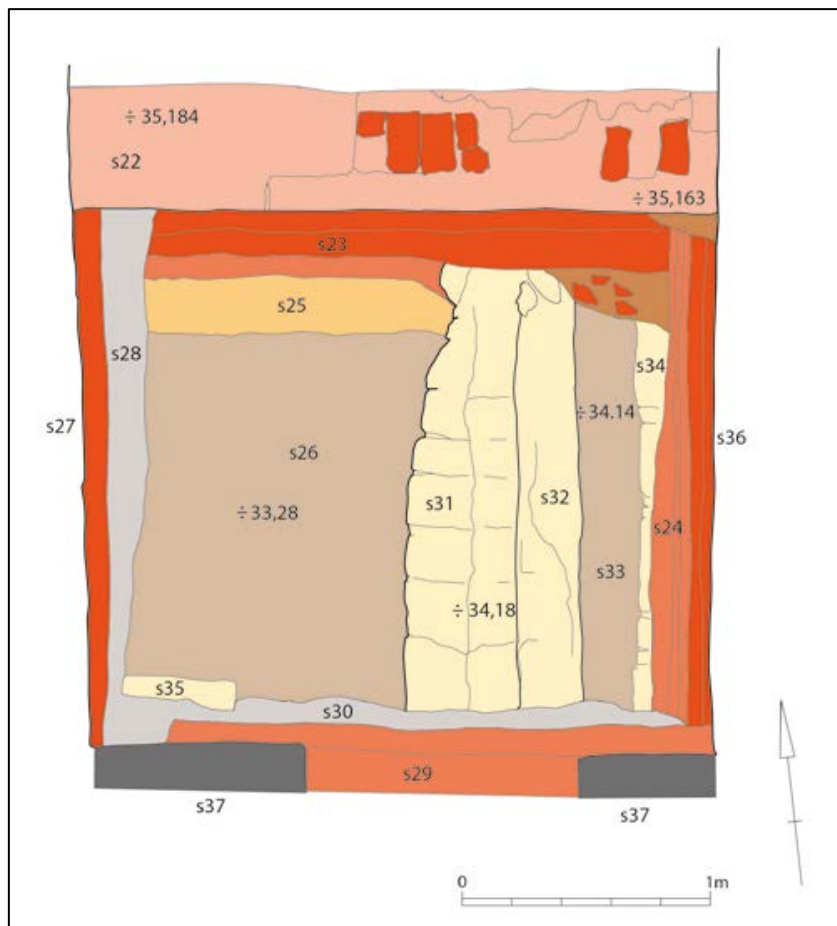

FIG. 23 Overzichtsplattegrond van de aanwezige sporen in werkput 2, vlak 1.

FIG. 24 Overzicht van de aanwezige sporen in werkput 2.

FIG. 25 De funderingen en vloeren werden opgebouwd op de onderliggende kiezellaag.

Een eerste groep van muren (fig. 19, S8 en S13; fig.21, S8, S13 en S20), allemaal opgebouwd in Maastrichtersteen, behoren tot een eerste grote kelder die aan de westelijke zijde van werkput 2 tegen de funderingen van de kerk werd opgebouwd (fig. 23, S24, S34 en S36). Deze laatste bestond uit een onderliggende fundering in Maastrichtersteen waarop een trapsgewijze fundering in baksteen werd gemetseld. (fig. 26). De kelder was opgedeeld in meerdere vertrekken. Vlak tegen de fundering van kerk was er de aanzet van een tongewelf en bijhorende fundering in Maastrichtersteen zichtbaar die een ruimte/gang, lopende van noord naar zuid overdekte (fig. 23, S31 en S32). Of deze helemaal tot tegen de noordelijke keldermuur doorliep kon wegens het aanleggen van de liftkoker op deze plaats niet worden bevestigd. Het bovenste gedeelte van dit gewelf werd later afgebroken. Ten westen ervan, in werkput 1, bevond er zich een grotere ruimte die ook in twee was opgedeeld. De noordelijke muur was het zwaarst gefundeerd en was trapsgewijs opgebouwd (fig. 19, S13; fig. 20, S13; fig.27 en fig. 28). Deze werd bovenaan deels afgebroken voor latere verbouwingen. Aansluitend op deze muur liepen twee muren in zuidelijke richting (fig. 19, S8; fig.21, S8 en fig. 29)¹². Tussen beiden bevond zich een derde noord-zuid lopende muur, nl. S20 (fig. 21, S20) die niet aansloot bij de noordelijke keldermuur, waardoor er een indeling ontstond in twee aparte vertrekken (fig. 30 en 31). Al deze noord-zuid lopende muren werden in een latere fase ofwel deels afgebroken ofwel deels herbruikt als fundering. In deze twee vertrekken werden restanten van een bakstenen vloer aangetroffen, ingebed op een mortellaag (fig. 20, S15A-B-C en fig. 32). Deze vloer was opgebouwd uit haaks tegen elkaar gelegde bakstenen¹³. Op drie plaatsen werd, voor het afwerken van de vloer, eerst één rij van één baksteen gelegd parallel aan de muur. Op één plaats gebeurde dit niet (fig. 21, S15A). Ook deze vloeren werden grotendeels vernield door later verbouwingen.

FIG. 26 De westelijke fundering van de kerk in werkput 2.

¹² De meest oostelijke muur werd pas vastgesteld tijdens een later bezoek op 31/01/2014.

¹³ baksteenmaten: 24x11x5/6 cm.

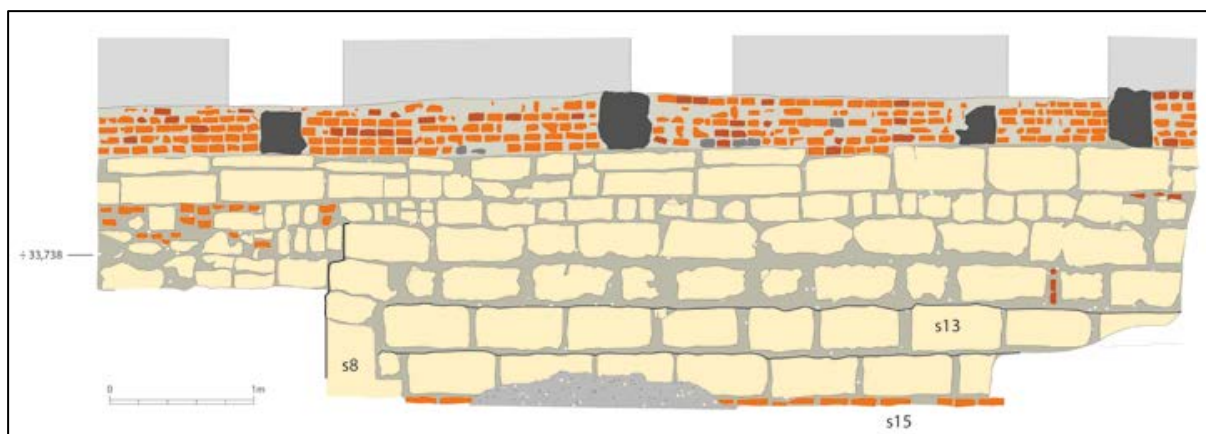

FIG. 27 Werkput 1, noordprofiel: S8, S13 en S15.

FIG. 28 Werkput 1, detail van S13.

FIG. 29 Werkput 2: de noord-zuid lopende muur in Maastrichtersteen, die pas tijdens een later bezoek werd gezien.

FIG. 30 Werkput 1: Vlak 2: De muur(fundering) S20, noordelijk deel.

FIG. 31 Werkput 1: Vlak 2: De muur(fundering) S20, zuidelijk deel.

FIG. 32 Een van de bakstenen vloeren in werkput 1, vlak 2.

De kelder werd na verloop van tijd omgebouwd en na het opvullen werd een oost-west lopende bakstenen muur- en muurfundering (fig. 19, S2; fig. 21, S2; fig. 23, S22 en S23 en fig. 33) aangelegd. Alleen de meest westelijke muur en noordelijke muren in Maastrichtersteen en de fundering van de kerk bleven in gebruik. Deze bakstenen fundering¹⁴ werd deels op de bakstenen vloer aangelegd en liep over een afgebroken muur (fig. 34) tot tegen de funderingen van de kerk. Het opgaande bakstenen muurwerk op deze fundering (fig. 35) is enkel bewaard in werkput 2¹⁵. Het tongewelf en de aansluitende noord-zuid lopende muur werden hiervoor grotendeels afgebroken¹⁶. Hierdoor ontstond een nieuwe indeling van het gebouw/kelder.

FIG. 33 Fundering opgebouwd met brokstukken baksteen werkput 1, vlak 1 lopend van west naar oost.

¹⁴ baksteenmaten: 22x11x5 cm.

¹⁵ baksteenmaten: 22x12x6/8 cm.

¹⁶ Dit kon pas worden vastgesteld nadat de werf later nogmaals bezocht werd op 31/01/2014.

FIG. 34 Restanten van de roze mortel op een muur in Maastrichtersteen.

FIG. 35 De bakstenen oost-west fundering in werkput 2.

FIG. 36 De nieuwe noordelijke fundering in Maastrichtersteen aangelegd over een oudere fundering.

FIG. 37 Eén van de kraagstenen op de eerste verdieping.

FIG. 38 De nieuwe zuidelijke fundering in Maastrichtersteen aangelegd over een oudere fundering.

FIG. 39 De nieuwe zuidelijke fundering in Maastrichtersteen in werkput 2.

Tijdens een volgende afbraakfase, de aanzet tot de derde bouwphase, werden al de vorige muren en fundering grotendeels afgebroken; buiten de kerkmuur en kerkfundering. Op de restanten van de noordelijke buitenmuurfundering werd een nieuwe muur opgetrokken die onderaan werd opgebouwd uit gerecupereerde Maastrichtersteen blokken (fig. 36). Hierop kwam een bakstenen muur, met uitsparingen voor de ramen. Op regelmatige afstand werd deze bakstenen muur onderbroken door ingemetselde grote natuursteenblokken¹⁷ die dienst deden als leggers voor de nieuwe vloer. Op de eerste verdieping van het gebouw zijn soortgelijke kraagstenen nog zichtbaar (fig. 37). In het zuiden, over de afgebroken, noord-zuid lopende muren in Maastrichtersteen, werd een nieuwe oost-west gerichte fundering in herbruikte Maastrichtersteen aangelegd (fig.38) met daarop een nieuwe bakstenen muur. Deze muur liep niet tot tegen oostelijke kerkmuur maar stopte op ongeveer 1,40 m ervan (fig. 23, S35 en fig. 39). Later werd deze uitgespaarde ruimte opgevuld met een losse mengeling van aarde en grote blokken natuursteen en werd de muur doorgetrokken tot tegen de kerkmuur. Hetzelfde gebeurde met de aansluitende noord-zuid gerichte muur die daarvoor deels werd afgebroken voor de oost-west gerichte bakstenen muur. Deze verbouwing gaf een totaal nieuwe oriëntatie aan het gebouw dat nu meer naar het westen werd uitgebouwd langs de Boomgaardstraat.

4.2.2 Opvullingslagen en het archeologisch materiaal.

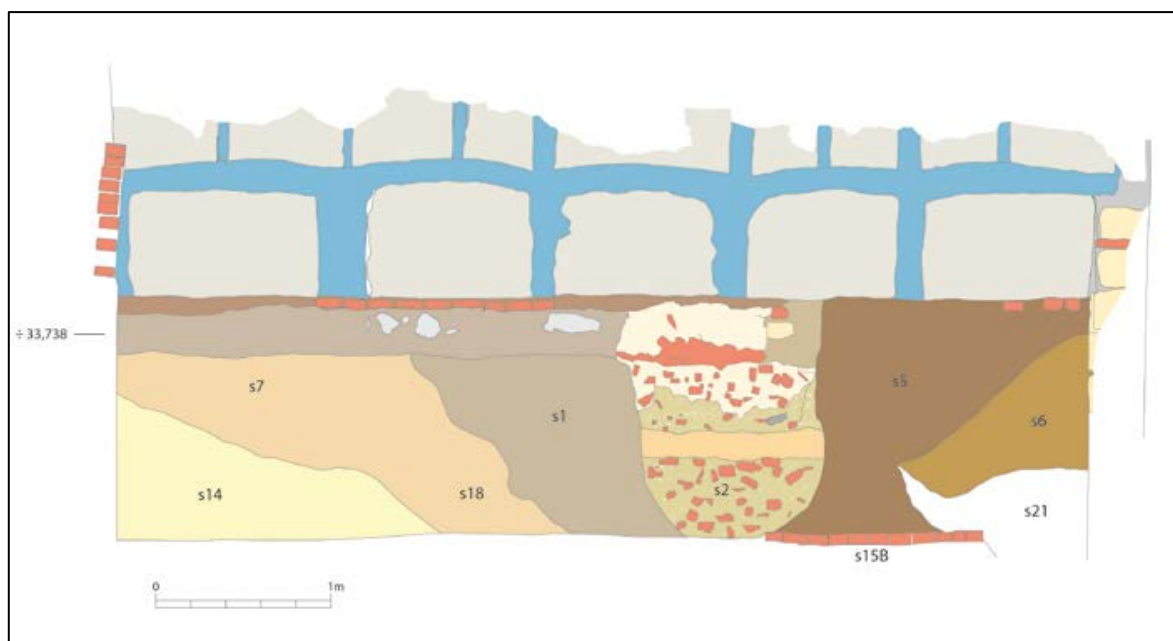

FIG. 40 Werkput 1: het oostprofiel.

¹⁷ Deze blokken werden bij de restauratie deels weggebroken.

Op het onderliggende kiezelpakket liggen meerdere opvullingslagen (fig.40). Na het deels opbreken van de bakstenenvloer, het afbreken van enkele noord-zuid lopende muren in Maastrichtersteen in werkput 1 en het deels afbreken van het tongewelf in werkput 2 werd de bestaande kelder grotendeels opgevuld met meerder puin- en opvullingslagen waarin de fundering van de nieuwe bakstenen muur, lopende van west naar oost werd gefundeerd (fig. 40, S2 en fig. 41).

FIG. 41 Detail van het oostprofiel en S2.

Deze opvullingslagen bevatten talrijke fragmenten mortel, baksteen en Maastrichtersteen. Slechts enkele van deze opvullingslagen bevatten vondstmateriaal¹⁸. S12, in werkput 1, een restant van één van de opvullingslagen, leverde 1 volledige en 4 fragmenten van tegels, 4 fragmenten glas van een fles en één ijzeren voorwerp op. Drie van de tegels zijn ruitvormig waarvan één volledige tegel met gele glazuur (8,5 x 5 x 1,5 cm). Een ander tegelfragment vertoont groene glazuur en heeft waarschijnlijk dezelfde maten als het derde fragment met bruine glazuur (fig. 42). Een gebroken vierkante tegel heeft als zijde 8,5 cm, is 1,6 cm dik en is geel geglazuurd. Een laatste tegelfragment, waarvan de vorm niet kon bepaald worden vertoont een gele glazuurlaag. Al de tegels zijn niet geritst- er zijn duidelijke sporen van glazuur aanwezig op de zijden. De tegels kunnen we globaal in de late middeleeuwen dateren. In hetzelfde spoor werden nog vier fragmenten van een donkergroene glazen fles? aangetroffen die te dateren zijn in de 18de – 19de eeuw. Een voorwerp in ijzer is zodanig verroest dat er geen enkele vorm kan in herkend worden. S1, een andere opvullingslaag, leverde eveneens weinig materiaal op. Hier zijn drie tegels aangetroffen eveneens niet geritst: een kleine vierkante tegel met bruingele glazuur (6 x 6 x 1,5 cm) en twee fragmenten van ruitvormige tegels; eentje met gele en een ander met groene glazuur. Ze lijken dezelfde afmetingen te hebben als deze aangetroffen in S12. Een fragment van een Boomse dakpan kan dateren vanaf het begin van de 17de eeuw.

Uiteindelijk werden er 4 scherven vaatwerk ingezameld. Een eerste kleine wandscherf in Maasland baksel vertoont oranje glazuur aan binnen- en buitenzijde. Vervolgens werd nog een randfragment van een teil in Maaslands baksel, een rand van een bord met slibversiering in roodbakend aardewerk en een rand van een kom, eveneens in rood bakkend aardewerk, aangetroffen (fig. 43, 1, 2, 3). Al dit materiaal dateert uit de postmiddeleeuwen. Als laatste vondst in S1 vermelden we een onderkaak van een geit/schaap.

¹⁸ Het materiaal werd gedetermineerd en gedateerd door collega Koen De Grootte waarvoor dank.

FIG.42 Tegelfragmenten uit spoor 12.

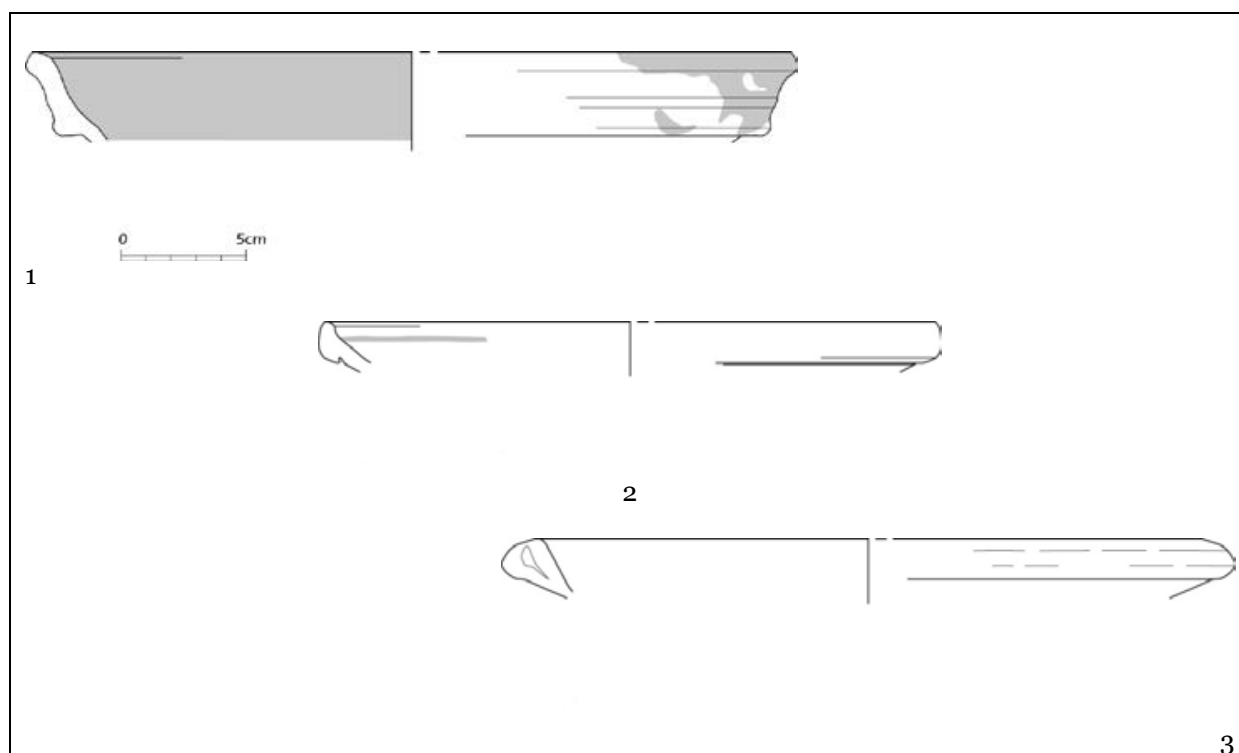

FIG.43 Het aardewerk uit S1.

Het menselijk botmateriaal, dat de reden was van deze vondstmelding, lag geconcentreerd in S12 en S4 en werd waarschijnlijk bij het aanleggen van de kelder bijeengeraapt en terug in de opvullingslagen gedeponneerd. De menselijk botresten, 286 stuks in totaal, bestonden vooral uit fragmenten van schedel-, ruggengraat, ribben-, bekken-, been- en armfragmenten. 215 stuks werden ingezameld als sitevondsten bij het uitgraven van werkput 1 en 71 werden aangetroffen in S1, S4 en S12. Deze laatste groep bevatte minstens 6 individuen. Het bot vertoonde duidelijke sporen van verwerking en was niet volledig bewaard. Al de beenderen waren van volwassenen waaronder bij het bestuderen van de bekkenfragmenten op basis van morfologische kenmerken kon vastgesteld worden dat er 3 mannelijke en 1 vrouwelijk te onderscheiden zijn¹⁹. Wat de oorspronkelijke ligging van deze skeletten was, is niet gekend.

Na het grotendeels afbreken van de oost-west lopende bakstenen muur S2 werd de kelder in werkput 1 verder opgevuld en kwam er boven op deze vulling een nieuwe bakstenen vloer te liggen, die we alleen

¹⁹ Met dank aan collega Sara Watzeels voor deze informatie.

in het oostprofiel van werkput 1 konden vaststellen. In werkput 2 werd het afbreken van het tongewelf en het uitbreken van muren gevolgd door een volledige opvulling van de ruimte en de aanleg van de west-oost gerichte bakstenen muur. De recentste muren in werkput 2, zuidelijke en westelijke, kregen een losse fundering, bestaande uit puinafval van gerecupereerde blokken silex, Maastrichtersteen en baksteenfragmenten (fig. 44, S30; fig. 45, S28 en fig. 46). De zuidelijke deuropening in dit gedeelte van het gebouw, werd in laatste instantie opgevuld met baksteenpuin om de vloer in deze ruimte te verhogen.

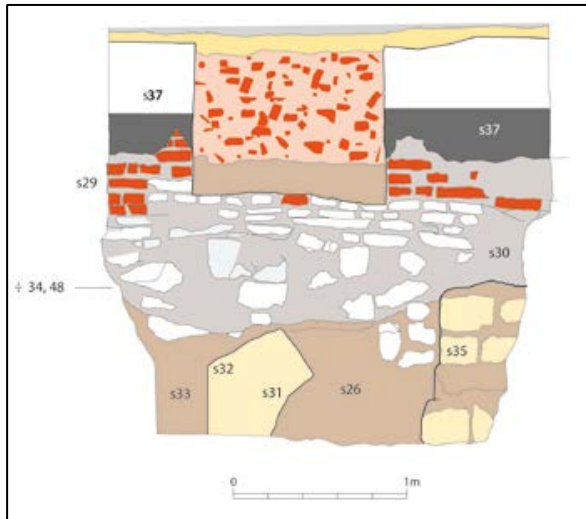

FIG. 44 Werkput 2: het zuidprofiel.

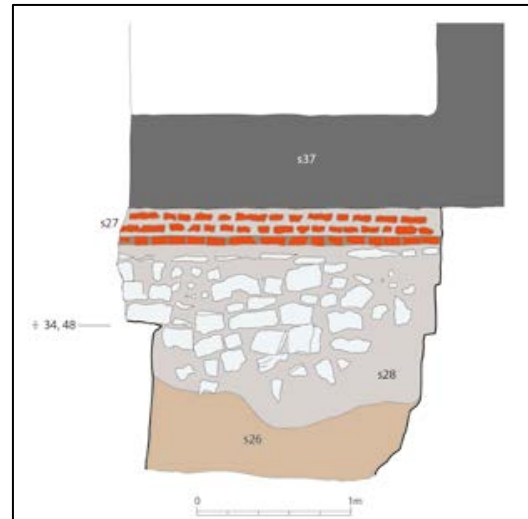

FIG. 45 Werkput 2: het westprofiel.

FIG. 46 Werkput 2: het zuid- en westprofiel.

4.3 FASERING VAN DE SPOREN

De aangetroffen sporen, vooral de restanten van de verschillende muren, geven ons een beeld van de opeenvolging van bouwfases. Alhoewel het niet altijd mogelijk was de twee werkputten met elkaar te verbinden werd toch gepoogd de opeenvolgende fasen in kaart te brengen en de resultaten moeten dan ook als hypothese benaderd worden (fig. 47, 50 en 51).

In een eerste fase werd een gebouw opgetrokken in Maastrichtersteen waarvan de fundering rechtstreeks op de onderliggende zeer kiezelrijke zandlaag lag. Dit gebouw liep aan de straatzijde (fig. 47, 1), voor zover we dit konden vaststellen, tot tegen de westelijke fundering van de kerk (fig. 47, 6 en fig. 48). Hierop sloten drie of vier muren aan die van noord naar zuid liepen. Een eerste (fig. 47, 2) maakte in het noordwesten een hoek met de muur aan de straatzijde en liep onder de later geplaatste muur van de huidige kelder verder door naar het zuiden. Hoever deze muur liep konden we niet vaststellen. Een tweede muur (fig. 47, 3), die wel tot dezelfde fase behoort, sloot niet rechtstreeks aan bij deze aan de straatzijde en vertoonde een duidelijk onderbreking waar een doorgang veronderstelt wordt. Ook deze muur loopt verder door naar het zuiden. Tussen beide laatste muren bevonden zich plaatselijk de restanten van een bakstenen keldervloer (fig. 47, 4). Een derde - deze hebben we alleen na een laatste bezoek kunnen fotograferen in het westprofiel van werkput 2 (fig. 47, 5) en we zijn dus niet zeker dat deze tot deze fase behoorde - zit tussen de westelijke kerkmuur en de vorige muren. Deze muur werd wel aan de zuidzijde deels in een latere fase afgebroken en de vrijgekomen ruimte werd later met een metselwerk van baksteen opgevuld. Tussen muren 3 en 5 werden eveneens restanten van een bakstenen vloer aangetroffen. Een vierde noord-zuid lopende muur bevond zich in werkput 2. Deze vertoonde bovenaan de restanten van een half tongewelf waarschijnlijk aanleunend tegen de derde muur (fig. 47, 7 en fig. 49). Het is niet zeker of deze muur tot deze eerste fase behoort maar aangezien ze later na afbraak overbouwd wordt met een bakstenen muur laten we ze toch tot deze fase behoren. Hoever de muur van het tongewelf naar het zuiden liep en of ze aansloot bij de muur aan de straatzijde konden we niet vaststellen. De volgende muur in oostelijke richting is de fundering van de westelijke kerkmuur (fig. 47, 6). Het is duidelijk dat de opgaande muren van deze net besproken funderingen in een latere fase werden afgebroken tot op eenzelfde niveau en dat vanaf de bakstenen keldervloer het geheel werd opgevuld met meerdere bruingrijze lagen vol met fragmenten Maastrichtersteen, mortel en bakstenen. Het weinige materiaal uit de opvullingslagen dateert, voor zover we dateerbaar materiaal hebben, uit de 17de, 18de, 19de eeuw en geeft dus weinig houvast om de opvullingslagen te dateren.

FIG.47 Fasering van de muur- en funderingsresten: fase 1.

FIG.48 *Zicht op de noordelijke en westelijke fundering van de kelder .*

FIG.49 *De aanzet van het tongewelf.*

In een tweede fase werd in het midden van de huidige kelder in werkput 1 een nieuw fundering uitgegraven, dwars door de opvullingslagen heen steunend op de keldervloer en lopende van oost naar west (fig. 50, 3). Deze stopt in het westen tegen de noord-zuid lopende muur (fig. 50, 2) maar gaat duidelijk over een noord-zuid lopende afgebroken muur (fig.50, 5) en sluit aan bij een restant van een gemetselde bakstenen fundering in werkput 2 (Fig. 50, 4) die tot tegen de westelijke muur van de kerk loopt (Fig. 50, 6). De functie van deze fundering/muur is niet gekend. Eveneens is het niet te achterhalen of deze in de volgende fase nog bestond.

FIG.50 Fasering van de muur- en funderingsresten: fase 2.

Tijdens een derde fase werd het volledige gebouw opnieuw opgebouwd gebruikmakend van sommige vorige funderingen. Anderen werden deels of volledig weggebroken. De historische bronnen vermelden dat de 17de-eeuwse straatvleugel in 1883 wordt afgebroken²⁰. Aan de zijde van de Boomgaardstraat werd de oude muur na de afbraak verder opgebouwd met enkele rijen herbruikte Maastrichtersteen waarop de muur hogerop in baksteen werd gemetseld (fig. 51, 1). Deze muur liep verder door naar het westen; verder dan de oudere muur, waardoor deze ruimte een andere oriëntatie kreeg met een langere gevel aan de straatzijde dan voorheen. In het zuiden werd een volledig nieuwe fundering opgebouwd met herbruikte Maastrichtersteen (fig. 51, 2). Deze muur liep van oost naar west, loopt duidelijk over de oudere muren die van noord naar zuid liepen en stopt op een kleine twee meter van de westelijke kerkmuur (fig. 51, 6). De ruimte tussen dit uiteinde en de westelijke kerkmuur werd later opgevuld met silexblok- en Maastrichtersteen fragmenten, waarop dan deels verder werd gebouwd in baksteen en een deuropening uitgespaard bleef (fig. 51, 3). Hetzelfde gebeurde in het verlengde aan de zuidzijde van een noord-zuid muur van de eerste fase (fig. 51, 7). Het gebouw kreeg dus een oost-west oriëntatie in deze fase.

FIG.51 Fasering van de muur- en funderingsresten: fase 3.

²⁰ Glaudemans *et al.* 1992, 7-9 en 28.

FIG.52 De nieuw gecreëerde deuropening aan de zuidzijde van put .

In dit gebouw werd in recentere periode het vloerniveau verhoogd. Dit is zowel te zien in werkput 1 als in 2. In werkput 1 is dit vast te stellen aan de schraagstenen in de kelder muur die weggehakt werden en de houten vloer op metalen poetrellen werd aangebracht. In werkput 2 is dit goed te merken in het zuidelijke profiel waar deze deuropening deels werd opgevuld met baksteenfragmenten waarop een nieuwe dorpel/ vloer werd aangebracht (fig. 52).

Het volledige gebouw werd tijdens de restauratie grondig aangepakt. De kelder werd volledig heringedeeld, er werd een diepe liftkoker gegraven en al de muren werden bepleisterd, waardoor de grote delen van de onderliggende muurwerken uit de verschillende fasen aan het zicht onttrokken werden.

5. Besluit

Ook al werden deze twee registratie met bijna een jaar onderbreking en onder niet altijd gunstige omstandigheden uitgevoerd, toch konden de gegevens samengevoegd worden en leerden we iets meer over de bouwgeschiedenis van dit klooster. Het samenbrengen van cartografisch, historische en archeologische gegevens bracht ons tot volgende conclusies.

Tegen de kerk, die een oudere kapel verving werd in 1637 een klooster gebouwd. Het perceel tot aan het Walstraatje werd niet volledig bebouwd. Een deel werd voorbehouden voor de kloostertuin en ommuurd. Hierdoor had het klooster een smaller gevel aan de Boomgaardstraat dan vandaag het geval is. Dit is niet alleen te zien op de cartografische bronnen maar werd tevens archeologisch vastgesteld. Een smaller klooster met twee binnen plaatsen richting omwalling en een aansluitende tuin was de oorspronkelijke vormgeving van het geheel.

Intern werd het gebouw, zeker wat de kelders aan de straatzijde betreft, herbouwd en heringericht en misschien wel gedeeltelijk of volledig opgevuld. Dit werd vastgesteld tijdens de opgraving maar is cartografisch en historisch niet te achterhalen.

De totale heroriëntatie na afbraak, de heropbouw van het gebouw en de uiteindelijke opvulling van de kelders, zou volgens de historische bronnen in 1882 gebeurd zijn. Het archeologisch onderzoek bevestigde dit, maar een datering was archeologisch niet te achterhalen. De gevel aan de Boomgaardstraat werd uitgebreid naar het westen en de tuin werd na W.O. II volgebouwd met schoolgebouwen.

Na deze verbouwingen werd intern nog kamerindelingen aangepast en werd op sommige plaatsen het vloerniveau verhoogd.

Ook al was deze archeologische ingreep beperkt, gespreid in de tijd en waren er de nodige problemen op het terrein, toch leverde dit onderzoek een belangrijke bijdrage om de bouwgeschiedenis van deze panden beter te begrijpen.

6. Bibliografie

- BAETENS P. J. 1988: Minderbroederskloosters in de Zuidelijke Nederlanden, Kloosterlexicon, 46 Maaseik, *Franciscana* 43, 113-139.
- BOONEN M., HEYMANS H., HANSON M., JANSSEN R., MERSCH G., MINTEN G. & VENNER J. 1994: *Maaseik, Ontstaan en groei van een grensstad*, Antwerpen.
- DRIESEN W. 1985: *Mathieu Christiaens, ingenieur-architect te Tongeren (1865-1934)*, *Het Oude Land van Loon* 40, 62.
- FRANCOT H. & VANCLEEF J. 1987: *Stijlvol Maaseik, monumenten binnen de Wallen, Stadsbestuur Maaseik*, Maaseik-Brussel.
- GERITS J. 1989: *Historische steden in Limburg*, 151-170.
- GLAUDEMANS R. 2001: Verborgene Vakwerk, 59 historische verkenningen in de binnenstad van Maaseik, Maaseik.
- GLAUDEMANS R., GRUBEN R. & HEYMANS H. 1992: Maaseik het voormalig Minderbroederklooster, Bouwhistorisch onderzoek (ongepubliceerd rapport).
- HEERE L. 1965: *Het voormalige Minderbroedersklooster, thans Ursulinenklooster te Maaseik*, Maaseik.
- HENDRICKX H. 1963: De Maaseikse familie Malders en de Minderbroeders, *Franciscana* 18, 115-118.
- HEYMANS H. 1988: Stadsarcheologie te Maaseik (Limb.). *Archaeologia Medievalis* 11, 69-70.
- HEYMANS H. 1997: Belangrijke 16de-17de eeuwse vondst, *Archeologie in Limburg*, 73, 59-60.
- KORTLEVEN L.M. 1949: *Het college van de Minderbroeders te Maaseik (1770)*, *Franciscana*, 4, 8-12.
- KORTLEVEN L.M. 1951a: *De Minderbroeders te Maaseik, 1626-1797, I: moeilijkheden bij de stichting*, *Franciscana* 6, 8-18.
- KORTLEVEN L.M. 1951b: *De Minderbroeders te Maaseik, 1626-1797, II: het terrein en de oprichting van de gebouwen*, *Franciscana* 6, 91-103.
- KORTLEVEN L.M. 1952a: *De Minderbroeders te Maaseik, 1626-1797, III: werkzaamheden en moeilijkheden*, *Franciscana* 7, 33-43.
- KORTLEVEN L.M. 1952b: *De Minderbroeders te Maaseik, 1626-1797, IV: afschaffing en uitdrijving*, *Franciscana* 7, 88-98.
- SANGERS W. & DANIËLS G. 1974: *Maaseik architectuur en historie, s.l.*
- VAN DEN BORN M.L. 1992: *150 jaar ursulinen te Maaseik 1837-1987*, Maaseik.
- VERHEYEN H. 1990: *Kloosterkerk van de Ursulinen te Maaseik. De Minderbroeders kerk – Boomgaardstraat*, Maaseik.
- VISSERS P., KNEVELS A. & FRANCOT H. 1987: *Maaseik. Langs Vlaamse wegen*, Maaseik.

geraadpleegde websites:

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/86118>; geraadpleegd op 06/02/2014.

<http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=162394>; geraadpleegd op 06/02/2014.

<http://www.geopunt.be/kaart>; geraadpleegd op 06/02/2014.

<http://www.ngi.be/NL/NL1-4-2-3.shtm>; geraadpleegd op 06/02/2014.

http://geoloket.limburg.be/gislimburg/simpelmapactie.do?mapActie=initMap&mapServiceNaam=atlas_m&resize=true; geraadpleegd op 06/02/2014.

<http://www.delcampe.net/page/item/id,248173466,var,Maaseik-Maaseyck-pensionaat-de-Damen-Ursulinen,language,D.html>; geraadpleegd op 06/02/2014.

7. Digitale bijlagen (cf. Cd)²¹

7.1 SPORENLIJST

7.2 FOTO-INVENTARIS

7.3 FOTO'S

7.4 PLANINVENTARIS

7.5 VONDSTENLIJST²²

7.6 VLAKE- EN PROFIELTEKENINGEN

²¹ De originele plannen, foto's op cd, sporenlijsten, fotolijsten en het opgravingsdossier bevinden zich in het archief van het Agentschap Onroerend Erfgoed, Jekerstraat 10, 3700 Tongeren. Cd's met de gegevens vindt men terug in de bibliotheek van dit Agentschap, Koning Albert-II laan 19 bus 5, 1210 Brussel.

²² Determinatie door Koen De Grootte.

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

www.onroenderfgoed.be